

**PRESSENS
FAGLIGE UTVALG**

PFU-SAK NR. 080/17

KLAGER: Sykehuset Innlandet, divisjon Habilitering/rehabilitering
ADRESSE: Postboks 104, 2381 Brumunddal
PUBLIKASJON: TV 2
PUBLISERINGSDATO: 19., 21., 22. og 23. 03.2017
STOFFOMRÅDE: Helse
SJANGER: Nyhet
SØKERSTIKKORD: Gjengivelse av meningsinnhold, tittelbruk, retting og eventuell beklagelse
REGISTRERT: 03.04.2017
BEHANDLET I PFU: 29.08.2017
BEHANDLINGSTID: 146 dager
KLAGEGRUPPE: Off. institusjon
PFU-KONKLUSJON:
HENVISNING VVPL.:
OMTALE/ANONYM.:
MERKNADER:

SAMMENDRAG:

TV 2 publiserte i perioden **19. – 23. mars 2017** tre nyhetsinnslag og fire nettartikler om en ung kvinne fra Hedmark som hadde flyttet, omtalt som «flyktet», til Sverige i forbindelse med en barnefødsel. Bakgrunnen var at hun opplevde seg som forfulgt av barnevernet som følge av en diagnose som lett utviklingshemmet.

Lenker: <http://www.tv2.no/nyheter/9004846/>
<http://www.tv2.no/nyheter/9010508/>
<http://www.tv2.no/nyheter/9010696/>
<http://www.tv2.no/nyheter/9013791/>

Nettartikkelen 19. mars hadde tittelen «**Tonje (20) rømte til Sverige for å føde**» og slik innledning:

«20 år gamle Tonje Jacobsen følte seg forfulgt fordi hun har diagnosen lett psykisk utviklingshemmet, og så ingen annen mulighet enn å flytte til Sverige og føde der. Nå har svensk barnevern konkludert med at hun er en god mor med gode omsorgsevner. Og en psykologspesialist mener diagnosen til Tonje med stor sannsynlighet er feil. (...)

Vi møter Tonje når hun er ute på trilletur med babyen sin i Charlottenberg. Hun forteller at hun har blitt barnevernflyktning i Sverige på grunn av en diagnose, nye undersøkelser viser kan være feil.»

Et TV-innslag var lagt inn i nettartikkelen. Den innledes slik, reporter Asbjørn Øyhovden:

«- Tjue år gamle Tonje er ute på trilletur med babyen sin i Charlottenberg, Hun er barnevernsflyktning i Sverige og ønsker å fortelle sin dramatiske historie.
Tonje Jacobsen: (til babyen) - Er du så trøtt?
AØ - Tonje kommer fra Stange kommune. Der bodde også Natasha og Erik som TV 2 har fortalt om.

Fra nyhetsending:

Nyhetsoppleser - Fire timer etter fødselen hentet barnevernet tvillingane til Natasha. Grunnen dei oppga er at mora er psykisk utviklingshemma. Ei diagnose ho ikkje ante at ho hadde.

Super: Diagnosen til Natasha er dokumentert feil.

AØ - Da Tonje så innslagene var hun gravid. Og det hadde kommet bekymringsmelding til barnevernet fordi hun har diagnosen lett psykisk utviklingshemmet.»

Mandag 21. mars kom en ny nettartikkel med følgende tittel: «Mener lett utviklingshemmede ikke bør få barn: Tonjes mor: - Hun sa de pleide å anbefale sterilisering.»

Her ligger det også en video, med slik innledning:

Studio:

«- Søndag fortalte vi om tjue år gamle Tonje, som rømde til Sverige for å føde. Ho har diagnosen lett psykisk utviklingshemming. Ei diagnose som truleg er feil. I kveld kan TV 2 fortelje at habiliteringstenesta ved Sjukehuset Innlandet anbefalar alle med denne diagnosa å ikkje få barn. Denne tenesta skal gi råd og veiledning til utviklingshemma. I fylgje mora til Tonje har dei også anbefala lett utviklinghemma å sterilisere seg.

Innslag:

«Tonje Jacobsen: - Hei, nå er det lenge siden jeg har sett deg.

Sissel Hermansen (Tonjes mor): - Hei! Ja nå er det lenge siden!

Asbjørn Øyhovden (reporter): - Da Tonje hadde blitt gravid, ringte moren hennes til habiliteringstjenesten. De hadde gitt Tonje diagnosen lett utviklingshemmet og moren ønsket råd nå som Tonje kunne bli alenemor.

SH - Hun sa det at de med en sånn diagnose pleide de å anbefale å sterilisere.

AØ - Sa hun det?

SH - Ja.

AØ - Altså de som er lett psykisk utviklingshemmet?

SH (nikker bekræftende). Jeg ble veldig sjokkert. Egentlig satt ut av at hun kunne si noe sånt om datteren min.

Wenche Røkke (leder for Habilitetsavdelingen): - Til det har jeg å si at hvis mor har blitt møtt med det utsagnet så kan jeg ikke annet enn å beklage det.

AØ - Moren er helt sjokkert over det.

WR - Jeg kan ikke gjøre annet enn å beklage det. Det er ikke et begrep vi har i vår dagligtale her.» (Se videre vedlagt utskrift).

I intervjuet med avdelingsleder Røkke blir det omtalt et kurs for ungdom med utviklingshemming og deres pårørende, Snart Voksen. I en artikkel om kurset fra 2015 skrevet av to personer som da var ansatt ved Habliteringstjenesten heter det, vist som super i tv-innslaget:

«Å operere seg heter sterilisering, og det er gratis for utviklingshemmede i Norge (5). Vi kjenner ingen med utviklingshemming som har fått beholde barnet etter at det er født. Barnevernet har en egen lov som tar vare på barnets rettigheter, og det blir for vanskelig for utviklingshemmede å ta vare på barn. Derfor hjelper barnevernet barna, slik at de bor hos noen som kan ta godt vare på dem (10).»

Påfølgende dag, **tirsdag 22. mars**, het det i en nettartikkel: **«Raser mot steriliserings-anbefaling: - Dette er diskriminering. Her dømmer man folk basert på en diagnose de kanskje ikke har.»**

I artikkelen er leder av Helse- og omsorgskomiteen på Stortinget, Kari Kjønås Kjos (Frp) intervjuet. Hun omtaler den konkrete saken som spesiell og hun opplyser om at hun vil følge opp saken.

Påfølgende dag, **23. mars**, ble saken fulgt opp med en ny nettartikkel. Den hadde opprinnelig tittel **«Anbefaler sterilisering av psykisk utviklingshemmede: Høie krystallklar: - Dette er ikke helsetjenestens oppgave.»** Stikkittelen ble senere endret til **«Anbefaler psykisk utviklingshemmede å la være å få barn.»** Artikkelen inneholde et nyhetsinnslag der helseministeren og en divisjonsdirektør i Helsedirektoratet kort ble intervjuet:

ES - Elin Sørsdahl, reporter

BH - Bent Høie, helseminister

JT - Johan Torgersen, divisjonsdirektør/Helsedirektoratet

ES - Tjue år gamle Tonje flyttet til Sverige og fødte barnet sitt der. Hun har diagnosen lett psykisk utviklingshemmet. En diagnose som kan være feil. Ved Sykehuset Innlandet anbefaler alle med denne diagnosen å la være å få barn. Helseminister, Bernt Høie, er krystallklar.

BH - Det er ikke det som er helsetjenesten sin oppgave. En skal være veldig tilbakeholdne med å gi den type råd fordi det er noe som den enkelte må vurdere sjøl.

JT - Det har vi faktisk tatt opp med Helse Sørøst og de har bekreftet at de har trukket det tilbake. Da forholder jeg meg til det. De har også bekreftet overfor oss at de gir denne gruppen, og andre grupper pasienter og brukere individuell oppfølging. Jeg er veldig glad for at de bekrefter denne nå.

ES - Moren til Tonje fikk beskjed fra sykehuset om at datteren burde steriliseres

BH - Det er jo sånn at sterilisering er noe som mennesker som sjøl har samtykkekompetanse kan be om. Det er ikke noe som helsetjenesten skal anbefale.

KLAGEN:

Klager er Sykehuset Innlandet, divisjon Habilitering/rehabilitering. Sykehuset mener TV 2 har opptrådt i strid med tre punkter i Vær Varsom-plakaten i dekningen saken. Punkt 3.7, om plikten til å gjengi meningsinnholdet i det som brukes av kildens utsagn, punkt 4.4, om tittelbruk, og punkt 4.13, om ikke å ha korrigert og eventuelt beklaget feilaktige opplysninger.

Kjernen i klagen er opplysningen/påstanden om at sykehuset anbefaler psykisk utviklingshemmede sterilisering. Sykehuset mener TV 2 ikke har gjengitt avdelingssjef Wenche Røkke på en korrekt måte, og at hennes opplysning i intervjuet med TV 2 var at man ikke anbefaler personer med psykisk utviklingshemming å få barn. Dette er i tråd med nasjonal praksis. Klager understreker også at det ikke er diagnosen, men omsorgsevnen som vurderes – av barnevernet. Sykehuset har imidlertid informasjonsplikt overfor personer med ulike grader av psykisk utviklingshemming, også når det gjelder sex og samliv.

I klagen heter det:

«Sykehuset Innlandet mener TV2 har brutt god presseskikk ved å gi et feilaktig inntrykk av at Habiliteringstjenesten anbefaler psykisk utviklingshemmede sterilisering. Det er en påstand avdelingssjefen avviser i TV-intervjuet, som ble gjort tre dager før første publisering, allerede i sendingen 21. mars klokken 21. Likevel er «headingen» i sendingen «Anbefaler sterilisering». Påstanden blir deretter framsatt i oppfølgingssaker 22. og 23. mars. I oppfølgingssaken som ble lagt på nett 22. mars er stikktittelen også «Raser mot steriliseringsanbefaling».

23. mars legger TV 2 ut nok en nettsak med stikktittel: «Anbefaler sterilisering av psykisk utviklingshemmede:», med følgende overskrift: «Høie krystallklar: - Dette er ikke helsetjenestens oppgave». Dette kan ikke tolkes på annet vis enn at helseministeren er konfrontert med – og svarer på – påstanden om at Sykehuset Innlandet anbefaler sterilisering av psykisk utviklingshemmede. Det er dermed en alvorlig premissfeil i spørsmålet som stilles i intervjuet, der både helseminister Bent Høie og divisjonsdirektør i Helsedirektoratet Johan Torgersen altså kommenterer på feil fakta. På grunn av denne alvorlige feilen framstår det også i saken at Sykehuset Innlandet nå har «endret sin praksis». Det blir direkte feil, ettersom det fra starten ble avvist at det er praksis å anbefale psykisk utviklingshemmede sterilisering.»

Klager mener også TV 2 har brutt med god presseskikk ved å gå lenger enn det er dekning for i stoffet med tanke på overskrifter, henvisninger, ingresser og inn- og utannonsering, Vær Varsom-plakatens punkt 4.4.

«Til tross for at TV 2 beklaget og rettet opp ingress og stikktittel i nettsak publisert 23. mars (utskrift av opprinnelig versjon vedlagt klagers tilsvarende; sekr. anm.), mener vi at redaksjonen ikke har gjort nødvendige tiltak for å rette opp feilen i sin presentasjon av saken. Blant annet ble TV 2 gjort oppmerksom på, og rettet opp feilen i nettsaken, i god tid før tv-innslaget ble sendt klokken 21. TV-innslaget, der påstanden om at Sykehuset Innlandet anbefaler sterilisering av psykisk utviklingshemmede var premissførende for hele reportasjen, ble sendt uten endring.»

FORSØK PÅ MINNELIG LØSNING:

Partene har vært i kontakt med sikte på å løse saken i minnelighet, uten at dette har ført fram.

TILSVARSRUNDEN:

TV 2 avviser klagen på alle tre klagepunkter. TV 2 skriver innledningsvis i sitt tilsvare: «Slik TV 2 oppfatter klagen grunner den seg i hovedsak på Sykehuset Innlandets oppfatning av at man rådgir og informerer om prevensjon herunder sterilisering til den aktuelle gruppen, men ikke anbefaler. TV 2s redaksjon har imidlertid, på bakgrunn av arbeidet med saken, både gjennom den nettartikkelen som er publisert av to forfattere – tilknyttet klager – om rådgiving som gis, gjennom intervjuet og andre muntlige kilder fått bekreftelse på at sykehusets kommunikasjon oppfattes som anbefalinger om sterilisering av unge i gruppen med lett utviklingshemming/kognitive vansker. TV 2 kan vanskelig i ettertid mene noe om klagers hensikt eller prinsipielle synspunkter som nå fremkommer, kjernen er naturligvis hvordan mottakeren av informasjonen oppfatter den.»

Til klagepunkt 1 om brudd på Vær Varsom-plakatens krav om at meningsinnholdet i det som gjengis av intervjuobjektets, avdelingssjef Wenche Røkkes uttalelser, skriver TV 2:

«Anbefalingene, også til gruppen med lett psykisk utviklingshemming (og også de med lærevansker) gjennom den rådgiving som gis om prevensjon, koblet med opplysningen om at ingen med utviklingshemming har fått beholde barnet etter at det er født, kan vanskelig forstås som annet enn en anbefaling av sterilisering. (...) I intervjuet er det ikke slik at avdelingssjefen tydelig avviser at de anbefaler sterilisering til utviklingshemmede, slik klager viser til. Det gis heller ikke gjennom svarene informasjon om hvordan det gis råd, veiledning etc til personer med «ulike grader av psykisk utviklingshemming», slik sykehuset hevder.»

TV 2 mener derfor videre at det var full dekning for innhold i titler, ingresser og inn- og utannonseringer. At redaksjonen etterkom et ønske fra klager om endring på nett innebærer ikke en innrømmelse av at det opprinnelige var i strid med god presseskikk. TV 2 avviser også at intervjuet med helseministeren og divisjonsdirektøren i Helsedirektoratet var basert på premissfeil fra redaksjonens side.

Sykehuset Innlandet presiserer i sitt tilsvare at klagen i hovedsak er basert på det som anses som upresise gjengivelser. «TV 2 skaper et feilaktig inntrykk av at «Sykehuset Innlandet anbefaler sterilisering», basert på at de tolker setningen i undervisningsmaterialet der begrepet sterilisering blir forklart, som en anbefaling av sterilisering. Til tross for at TV 2 får opplyst at dette er feil i intervjuet med avdelingssjef Wenche Midjo Røkke, så fremstilles det som en anbefaling.

Vi mener at TV2s tolkning av dette medfører en rekke premissfeil for oppfølging av saken, jmf. intervjuer med leder av stortingets Helse- og sosialkomité (stikktittel: Raser mot steriliserings-anbefaling), statsråd Bent Høie og divisjonsdirektør i Helsedirektoratet. Blant annet ble stikktittel i nettsak med Høie endret etter kontakt med TV 2 (23.03.17) fra «Anbefaler sterilisering av psykisk utviklingshemmede:» til «Anbefaler psykisk utviklingshemmede ikke å få barn:». Overskriften «Høie krystallklar: - Dette er ikke helsetjenestens oppgave» ble ikke endret. Vi må anta at overskriften er knyttet til den første

stikkittelen, altså med et helt annet innhold, og at det er anbefaling om sterilisering helse- og omsorgsministeren kommenterer i saken. Vi har også fått bekreftet fra Helsedirektoratet at det var den påståtte praksisen om å anbefale psykisk utviklingshemmede sterilisering som var bakgrunnen for direktoratets uttalelser i saken. Mail med TV 2s spørsmål til Helsedirektoratet vedlegges. Der blir det stilt spørsmål om hvordan direktoratet ser på «denne praksisen», som viser tilbake på påstanden i henvendelsen om at «Sykehuset Innlandet anbefaler sterilisering». En påstand som ble imøtegått av Sykehuset Innlandet får med andre ord lov til å leve videre i spørsmålsstillingen fra TV 2 til videre kilder. Dette ser Sykehuset Innlandet på som en svært uheldig praksis og vil kunne føre til en mindre opplyst debatt dersom mediene etter at de har fått kunnskap om fakta, fortsetter å stille spørsmål med feil premisser. Dyktige fagfolk som ønsker å bidra til en offentlig samtale vil ikke kunne motiveres for å delta i debatten dersom mediesaker vil utvikles i denne retningen.»

TV 2 anfører at det ikke er TV 2 som skaper et inntrykk av at klager anbefaler sterilisering. Det vises til en omtalt artikkel i SOR Rapport, utsagn fra Tonjes mor, manglende avstandstaken fra innholdet i Vær Voksen-kurset samt utsagn fra lederen for Habliteringsavdelingen om at man etter intervjuet ville gå gjennom informasjonen som gis til denne gruppen.

TV 2 konstaterer at det er forståelsen av innholdet i Snart Voksen som synes å være kjernen i uenigheten mellom partene. «Klager må naturligvis finne seg i at mediene diskuterer hvordan slike budskap oppfattes. En gjennomgang og klargjøring fra klagers side burde primært rette seg mot brukergruppen, ikke mot TV 2 og ikke skje ved en behandling i PFU.»

TV 2 fastholder i sitt tilsvarende svar at avdelingsjefen i intervjuet med TV 2 ikke avviste at det ble gitt råd om sterilisering, men registrerer at det er uenighet på dette punktet